

дательство; деятельность правоохранительных органов, специальных служб и ведомств, занятых обеспечением безопасности; работа специальных контртеррористических групп; выработка комплексных норм по противодействию терроризму и экстремизму; разработка и проведение контртеррористических операций; работа служб, занятых ликвидацией последствий терактов; содействие средств массовой информации; совершенствование технической базы по противодействию терроризму [1].

Литература:

1. Акопян О. А., аналитик НИРСИ. «Противодействие терроризму. Зарубежный опыт».

Прачук М. П.

студент, Національний університет «Одеська юридична академія»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ТЕРОРИЗМУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Серед лих людства, що мають багатовікову історію, одне із значних місць займають терор і тероризм. Тероризм як негативне соціально-політичне і кримінальне явище існує і досліджується давно, адже ідея використання реального жаху у масовій свідомості задля завоювання і утримання влади – стара як світ, а точніше запроваджена ще Аристотелем у постановках трагедій в давньогрецькому театрі. Єгипетські фараони використовували для залякування населення таку каральну санкцію як штучний голод: тим, хто не бажав сплачувати непомірні податки і виконувати повинності просто «відключали воду» (засипали канали). З'явився страх, що настане голод і прийде смерть.

Засновником теорії сучасного тероризму став німецький радикал К. Гейнцген. Ще у 1848р. він доводив, що заборону вбивства не можна прикласти до політичної боротьби, і що фізична ліквідація сотень і тисяч людей може бути виправданою, виходячи з «найвищих інтересів людства». Він вважав, що силі і дисципліні реакційних військ треба протиставити таку зброю, за допомогою якої невелика група людей може створити максимальний хаос. Тероризм (як систематичне залякування, провокування дестабілізація суспільства насильством) стає постійним фактором суспільного життя з

др. пол. XIX ст. Термін «міжнародний тероризм» використовується з 70-х років XX ст. У Кодексі злочинів проти світу і безпеки людства ООН він визначається як «здійснення, організація, сприяння здійсненню чи фінансування заохочення агентами чи представниками однієї держави актів проти іншої держави чи потурання з їх боку здійсненню таких актів, що спрямовані проти осіб чи власності і які за своїм характером мають метою викликати страх у державних діячів, груп людей чи населення в цілому...». Після Другої світової війни значно зросло міжнародне співробітництво в боротьбі з тероризмом. Був прийнятий цілий ряд документів, які регламентували діяльність у цій сфері. Серед них Конвенція про злочини і деякі інші акти, які скоюють на борту повітряних суден (1963), Конвенція з боротьби з незаконним захопленням повітряних суден (1970), Конвенція з боротьби з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації (1971), Конвенція про запобігання та покарання злочинів проти осіб, що користуються міжнародним захистом (1973), Міжнародна конвенція з боротьби з захопленням заручників (1979), Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу (1980), Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства (1988), Протокол про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки стаціонарних платформ, розміщених на континентальному шельфі (1988) та багато інших.

На початку XXI ст. проблема тероризму і боротьби з ним є водночас новою і не новою. Нині він перетворився у потужну зброю, інструмент і навіть технологію, що використовуються проти влади, суспільства і людства в цілому. З кожним роком збільшується число загиблих ні в чому не винних людей. Сьогодні світу вже погрожують ядерним тероризмом і використанням отруйних речовин, які можуть створити катастрофічну перспективу загальної загибелі людства.

Специфіка тероризму полягає в тому, що ні індустріальна розвиненість, ні високий рівень життя, ні розвиток демократичних інститутів, ні орієнтація на цивілізовані форми соціальних взаємин у суспільстві не створює імунітету відносно тероризму. В війнах, революціях, радикальних реформах втрачаються гуманістичні цінності і пріоритет набуває раціоналізм, прагматизм, нерідко бездуховний і агресивний. Нерівність і несправедливість долаються насильством.

Тобто, сучасний тероризм є надзвичайно складним і загрозливим явищем, подолання якого потребує об'єднаних соціально-економічних, військово-політичних, ідеологічних зусиль людства, зацікавленого в подоланні умов, що народжують тероризм і створюють бар'єри на шляху соціального прогресу.

Сьогодні у світі налічується приблизно 500 терористичних організацій. Найбільш відомі: «Хезболлах» – ліванські радикали-шиїти; Народний фронт за визволення Палестини, «Сендеро Ломіносо» в Перу; Ірландська республіканська армія, ЕТА в Іспанії та ін. Тобто географія тероризму дуже широка, і це – лише невелика частина того, що реально існує у світі. Тут не враховуються окремі групки або одинаки, доведені до відчаю суворою дійсністю (захват 29.05.2001 приміщення Міністерства агрополітики в Києві фермером з Миколаєва).

На територіях багатьох країн існували і існують центри з підготовки терористів. З 1965 до 1990рр. – кримському селищі Перевальне знаходився унікальний секретний об'єкт-165-й учбовий центр з підготовки іноземних військовослужбовців при Міноборони СРСР. Тут радянські спеці вчили вихідців з В'єтнаму, Палестини, Куби, Лівану та інших країн, що розвиваються, «вести диверсійну боротьбу з імперіалістами» (виготовляти і застосовувати вибухівку, захоплювати склади зі зброєю...).

До вересневої трагедії 2001р. основна матеріальна підтримка терористичних організацій надходила з арабських нафтовидобувних і розвинених західних держав. У перших, як можна зрозуміти, існують «вирощені» на зайвих нафтодоларах амбіції та егоїстичне розуміння того, що краще енергію своїх екстремістів спрямувати куди-небудь подалі – на Росію, Афганістан, Косово. А на території розвинених країн мешкають численні релігійно-етнічні общини або діаспори, невдоволення яких своїм становищем у чужому для них соціальному середовищі також виливається у різні форми підтримки своїх «братів» в інших країнах світу.

На сьогодні тероризм – це вже не тільки і не стільки диверсанти-одинаки, викрадачі літаків і вбивці-камікадзе. Сучасний тероризм – це потужні структури з відповідним оснащенням. Приклади Афганістану, Таджикистану, Косова, Чечні показують, що сучасний тероризм здатен вести диверсійно-терористичну війну, брати участь у масштабних збройних конфліктах. Особливо слід наголосити на

тому, що в основі мотивації сучасних міжнародних терористів лежать насамперед антизахідні і антиамериканські настрої.

Як констатується в преамбулі Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму від 16 травня 2005р., «акти тероризму за своїм характером або з погляду обставин учинення мають за мету серйозно залякати населення або неправомірно спонукати уряд чи міжнародну організацію здійснити якусь дію чи утриматися від здійснення її, або серйозно дестабілізувати чи зруйнувати основні політичні, конституційні, економічні або соціальні структури країни чи міжнародної організації».

Для перемоги над міжнародним тероризмом будуть потрібні ті самі заходи, що і в боротьбі з тероризмом усередині окремих країн, але і вони не досягнуть результатів, якщо проводитимуться не на глобальному, а на національному рівні. Тому, аналіз кодексів тридцяти однієї європейської держави показав, що норми про відповідальність за прояви тероризму («тероризм», «терористичний акт», «терористичну дію», «створення терористичного об'єднання», «терористичні злочини», «фінансування тероризму», «міжнародний тероризм»...) передбачені в переважній більшості з них, а саме в двадцяти двох.

Важливу системоутворюючу роль при формуванні законодавчих положень про відповідальність за тероризм (терористичні акти, терористичні злочини) відіграють суб'єктивні ознаки – спрямованість умислу, мета, мотив. Так, відповідно до ст.421-1 КК Франції «актами тероризму є діяння, якщо вони умисно пов'язуються з якою-небудь індивідуальною або колективною операцією, що має за мету суттєво порушити громадський порядок шляхом залякування або терору, наступні злочинні діяння»(далі у 5-ти пунктах зазначаються ці діяння). Часто в кримінальних кодексах європейських держав зустрічаються положення щодо можливості пом'якшення покарання за вчинення терористичних актів (тероризму). Заслужовує уваги і можливого запозичення положення німецького кримінального права про не призначення покарання (абз.5 п.129а та абз.6 п.129 КК ФРН) стосовно учасників терористичного об'єднання.

Світовій спільноті в боротьбі з тероризмом, на думку А. Кулікова, потрібно вживати таких заходів. По-перше, необхідна організація на міжнародному рівні скоординованої роботи щодо визначення загального поняття «тероризм» і комплексу причин,

що його породжують. Існуюча сьогодні конструкція правового визначення тероризму досить громіздка, складна і утруднює кваліфікацію кримінально-правових діянь, що мають схожі кваліфікаційні ознаки, проте тероризмом не є. По-друге, потрібна подальша розробка на міжнародно-правовому рівні базових принципів боротьби з тероризмом. По-третє, необхідна розробка модельного міжнародного закону про боротьбу з тероризмом. По-четверте, ефективність боротьби з міжнародним тероризмом немислима без створення міжнародної системи моніторингу тероризму на основі обов'язкової передачі відповідної інформації від національних урядів, регіональних і міжнародних організацій, що беруть участь у різних формах боротьби з тероризмом, її накопичення і аналізу в спеціально створеному інформаційному банку. По-п'яте, при організації масштабної боротьби з тероризмом і транснаціональною злочинністю, необхідна розробка міжнародно-правових основ проведення міжнародних антитерористичних операцій із закріпленням обов'язковості санкції Ради Безпеки ООН на здійснення і контроль за їх проведенням. По-шосте, слід також вжити заходів щодо найшвидшої ратифікації членами міжнародного співтовариства конвенцій по боротьбі з тероризмом і подальшого внесення ними потрібних змін у національні законодавства. Необхідне скликання спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН по боротьбі з тероризмом і ухвалення нею відповідних рішень

Gayday K. M.

Ph.D student, National University «Odessa academy of Law»

UNIVERSAL JURISDICTION IN ABSENTIA: MEANINGLESS OR REASONABLE DISTINCTION?

When talking about universal jurisdiction one has always to bear in mind that until this very moment there is 'no generally accepted definition of universal jurisdiction in conventional or customary international law' in words of the Judge Van Den Wyngaert expressed in her Dissenting Opinion in the International Court's of Justice Case Concerning the Arrest Warrant of the 11th of April 2000 (Democratic Republic of Congo v. Belgium). The lack of precise definition and scope of the notion may explain the lasting discussion on the matter. The part of it concerns the presence of a suspect on the territory of the Forum